

12.SINIF DİKSİYON VE HİTABET DERS NOTLARI

GÜZEL KONUŞMAYA HAZIRLIK - GÜZEL KONUŞMANIN ÖNEMİ

Doğru ve Güzel Konuşmanın Topluma Kazandırdıkları

- Barış ortamı sağlanır
- Kültürel ve sosyal ilişkiler artar.
- Toplumların diğer toplumlar arasındaki itibarı artar.
- Ekonomik ilişkiler düzenli hale gelir.
- İnsanlarla doğru iletişim kurabilmek;
- Meslekte başarı kazanmak,
- Toplumda saygı görmek,
- Dinleyenleri ikna edebilmek,
- Tercih edilmek,
- Başarılı olmak,
- İnsanların kalplerini kazanmak

KONUŞMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

KONUŞMA KUSURLARI

- Ana dili iyi kullanamamak,
- Yerel ağızla konuşmak,
- Ses tonunu ayarlayamamak, kontrol edememek,
- Sözcükleri doğru telaffuz edememek,
- Konuşmayı gereksiz yere uzatmak,
- Kendini övmek, yapmacık davranışlarda bulunmak,
- Eleştiriye kapalı olmak,
- Beden dilini, mimikleri doğru kullanamamak,
- Argo ve kaba sözler kullanmak,
- Heyecanını yenememek,
- Sözcükleri tekrarlamak,
- Eee..., ııı..., aaa... gibi sesler çıkarmak.

KONUŞMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Canlı, inandırıcı, ilgi çekici, olma: Konuşmamızı baştan sona canlı bir havada dinlenebilmesi için ifadelerimize, ses tonumuza ve özellikle hareketlerimize ayrı bir özen göstermeliyiz.
2. Konuşma süresinin kontrolü: Verilen süreye bağlı kalmamız dinleyicilere saygı gereğidir. Konuşmamızı bu süreye uygun bir şekilde planlayıp sunmalıyız.
3. Vurgu, tonlama, telaffuz: Konuşmacı ile dinleyiciler arasındaki iletişimi sağlayan sesimizdir. Bu nedenle telaffuz tonlama ve vurgumuza dikkat etmeliyiz.
4. Üslubu, sözcükleri amaca göre belirleme: Konuşmacılar ile dinleyiciler arasındaki dinleyiciye ve konuşmaya yapılan ortama göre belirlemeliyiz.

KONUŞMANIN UNSURLARI

1. **Bedensel davranış:** Duruş, jest, mimik gibi görsel simgeler konuşmanın temel öğeleridir.
2. **Ses:** Ses ile kişilik arasında yakın bir ilişki vardır. Bir dilin sözcükleri anlam bakımından zengin olabilir. Bu zenginlik, ancak ses ile sözün doğru birleşimiyle belirtilebilir.
3. **Dil:** İnsanlar arasında anlaşma aracı olan dil; duygu, düşünce ve istekleri ifade etmede kullanılır. Konuşma sırasında duyguların, düşüncelerin tam ve doğru olarak iletilmesi için telaffuz ve üsluba dikkat etmek gereklidir.
4. **Düşünce (Zihinsel Etkinlik):** Zihinsel etkinlik konuşmanın görsel ve işitsel öğelerle ifade edilmesinden önceki süreçtir.

Konuşmacı işe önce zihinsel oluşumlarla başlar, sonra bu oluşumları dilin kalıplarına aktarır, bu kalıpları seslendirir, en sonunda da jestlerle, ses ve söz halinde sunar.

DİKSİYONUN KURALLARI

- Hece ve sözcük vurgusuna dikkat etmek,
- Sesleri doğru boğumlamak,
- Jest, mimiklere dikkat etmek,
- Yerinde ve doğru tonlama yapmak,
- Sözcüklerin anlam değerlerine göre sesi kullanmak,
- Uzun ve kısa heceleri doğru söylemek,
- İşitilebilir bir sesle konuşmak.

KONUŞMA VE YAZI DİLİ ARASINDAKİ FARKLAR

- Yazı dili yazım kurallarına, konuşma dili söyleyiş kolaylığına önem verir.
- Konuşma dilinde cümleler genellikle kısadır, yazı dilinde uzun cümleler vardır.
- Yazı dilinde cümleler kurallıdır. Yüklem sonda bulunur. Konuşma dilinde ise devrik ve eksilteli cümleler çoğunluktadır.
- Bir ülkenin çeşitli konuşma dilleri ve ağızları bulunmasına karşılık yazı dili tektir. O ülkede yaşayan insanlar okuyup yazarken bu ortak dili kullanır.
- Yazı dilindeki alfabe sistemi bütün sesleri göstermeye yetmez. Bu yüzden konuşma dilinde bazı seslerin farklı seslendirildiği görülür.
- Yazı dilinde anlamı kolayca ifade etmeye yarayan noktalama ve imla kurallarının yerini konuşma dilinde vurgu, tonlama, duraklama gibi özellikler alır. Bu özellikleri kazandıran diksiyon sanatıdır.

TÜRKÇEYİ DOĞRU, GÜZEL VE ETKİLİ KULLANMAK

Türkçede yaygın olarak yapılan hataların ve Türkçeleri dururken yabancı dillerden sözcükler kullanmanın başlıca sebepleri şunlardır:

- Kendi benliğini tanımamak, benliğinden uzaklaşmak,
- Alışkanlığı bırakmamak,
- Aşağılık duygusu,
- Bilgili görünme isteği ve özentisi,
- Yabancı sözcüklerin Türkçe karşılığını bilmemek ve aramamak,
- Türkçelerini beğenmemek.

Türkçenin Doğru Kullanımına Yönelik Öneriler

1. Türkçenin, özellikle magazin basınının başını çektiği kültür ve dil kirliliğinden kurtarılması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılması amacıyla, toplumu bilinçlendirmek, gerekli yerleri bilgilendirip uyarmak.
2. Sözlü ve yazılı anlatımda, Türkçe karşılıkları bulunan yabancı sözcüklere yer vermemek (bazı terimler ve mecburi haller dışında)
3. Özellikle günlük konuşmalarda Türkçenin kendine özgü cümle yapısını korumak için cümle yapısıyla ilgili hatalı kullanımları ve Türkçe dil bilgisi kuralları ile ilgili hataları düzeltmek konusunda bilinçli olmak.

NEFES VE SES EĞİTİMİ

DOĞRU NEFES ALMANIN ÖNEMİ

Nefes alma çalışmaları önemli bir bölümünü oluşturur. Günlük konuşmalardan dramatik çalışmalara kadar her alanda kusursuz bir diksiyon için, nefes, gerekli bir biçimde kullanılmalıdır. Doğru nefes almak bazı hastalıkların oluşmasını da engellemektedir.

En doğru nefes alma şekli bebek gibi nefes almaktır. Bebeklerin nefes almalarına dikkat ettiğimizde karınlarının nefesle yükselip alçaldığını görürüz. Bu, derin ve yavaş nefes almalarının sonucudur. Zamanla, insanın nefes alma alışkanlığı yürüme sporuyla sağlanabilir. Çünkü yürüme sırasında yanlış nefes almak zordur.

YANLIŞ - YETERSİZ NEFES ALMAK

Ses tellerini titreşime geçiren, sesin tınlamasını gerçekleştiren nefestir, bu nedenle nefes doğru, düzenli kullanılmalıdır.

Doğru nefes almak için şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Gereğinden fazla nefes almamalıdır (Mekanizma rahatsızlanır, göğüs sıkışır ses zorlanır...).

2. Gereğinden az nefes almak da yanlıştır (Kişi nefessiz kalır, başladığı cümleyi bitiremez, sesin kuvveti düşer.)

Nefes, ses üretim merkezini harekete geçiren bir güçtür.

Üretim merkezi gırtlaktır, doğru alınmayan ve doğru kullanılmayan nefes, merkezi zorlar, yıpratır, üretimin (sesin) kalitesi düşer.

NEFESLE BEYİN VE VÜCUT FONKSİYONLARININ İLİŞKİSİ

Sağlığımız, kan dolaşımı sistemiyle doğrudan ilişkilidir. Kan dolaşımı sistemi nefesle beslenir ve temizlenir. Kan, yeterli oksijenden mahrum kaldığında bedenimizdeki toksinler temizlenmez.

Üstelik kaslar, oksijensiz kalır. Kanın yeterli oksijen taşınması ve zehirli maddeleri dışarı atması için kullanılan lenf sistemi bu durumda yavaşlar vücut hantallaşır. Kontrolü güçleşir. Zaman içinde depresif durumlar oluşur.

Beyin hücreleri çalışmak için saf glikoz ve oksijen kullanır.

Beyne giden kanda oksijen miktarı azaldığında beyin, glikoz ihtiyaç duyduğu yeterli oksijen ulaşmazsa bu süreç işlemez.

Bilgi işlemez., hafızaya kaydolmaz veya yavaş kaydolur. Geç algılama, geç fark etme, çabucak unutma gibi durumlar ortaya çıkar.

DOĞRU NEFES ALMA TEKNİKLERİ

Doğru nefes alma çalışmaları beş aşamada gerçekleşir.

1. Diyaframı kullanabilmek.
2. Nefesi diyaframda tutmak
3. Nefesi tasarruflu kullanmak
4. Nefes alıştırmaları
5. Dinleme-rahatlama alıştırmaları

SES İLE İLGİLİ ÖZELLİKLER

Ses Rengi, Ses Aralığı

İnsanı diğer birçok canlıdan ayıran en önemli özellik, sesi ve bu sesle yaptığı iletişimidir. Her insanın doğuştan sahip olduğu bir ses frekansı (aralığı) vardır. Bunun içerisinde kullanımı ve sesin karakteristiğini belirleyen renkler bulunmaktadır.

Ses aralığı eğitimle genişletilebilir.

Ses eğitimi alındıkça sesin rengi belli olur. Sesin bir oturma, şekillenme süresi vardır. Bu süre sonunda sesin rengi netleşir.

Her insansın bir konuşma bir de şarkı söyleme şekli vardır.
Her şarkı söyleyen ve konuşmacı ses aralığını iyi tanımalı,
sesinin rengini bilmelidir.

Güzel etkili konuşma ses çıkışı ile nefesin kullanımı arasında
başarılı bir uyumla gerçekleşir. Düzgün bir sesin temel özelliklerinden
biri de işitilebilirliği (yüksekliği) dir.

Sesin İşitilebilirliği (Yüksekliği)

Bir konuşmacının sesini karşısındakine duyurabilmesi, iyi bir
konuşmanın başlangıcını oluşturur. Konuşmacının sesi işitilmezse
konuşmacı ve dinleyici arasında iletişim gerçekleşmez.

Alçak veya çok yüksek sesle konuşmak, dinleyiciyi
tedirgin eder. Konuşma ortamına göre sesi ayarlamak önemlidir.

Uygun ses, dinleyici kitlesini tamamen kuşatabilen sestir.

Konuşmacı aşağıdaki soruları dikkate alarak ses yüksekliğini
ayarlamalıdır.

1. Kaç kişilik bir gruba konuşuluyor?
2. Solan ne kadar geniş?
3. Ortamda gürültü yapan var mı?
4. Ses, gürültü gibi çıkıyor, rahat duyuluyor mu?

SES SAĞLIĞI

SES SAĞLIĞINI KORUMAK İÇİN UYULMASI GEREKEN KURALLAR

1. Boğazınızı kazır tarzda temizlemeyiniz, öksürmeyiniz ve
bağırmayınız.
2. Konuşurken sizin için doğal olan ses perdesini kullanınız.
3. Sesinizi kullanırken nefesinizi ayarlamayı öğreniniz.
4. Uzun süreli konuşmayınız.
5. Gürültülü ortamlarda konuşmayınız.
6. Sigara ve alkol kullanmayınız.
7. Bol sıvı alınız.
8. Bulduğunuz mekânları nemlendiriniz.
9. Toplum önünde konuşmadan önce sesinizi ısındırınız.
10. Yeme içme kalitesini ve düzenini sağlayınız.
11. Aşırı sıcak ve soğuk yiyecek ve içeceklerden uzak durunuz.

SES SAĞLIĞI

Ses çıkartmamızı sağlayan organlar; akciğerler, gırtlak ve
daha yukarıdaki ağız, burun ve yutak boşluklarıdır. Sistemlerin
mekanik işlevini ve sistemler arasındaki uyumu etkileyen
herhangi bir problem, seste bozulmaya sebep olmaktadır.
Sesin gerçek kaynağı olan ses telleri üzerindeki problemler,
titreşimi engellemekte ve ses kaynağında değişime yol açmaktadır.

SES KISIKLIğI VE SEBEPLERİ

Ses kısıklığı, sesin hırıltılı, çatallı, gergin olması, şiddetinin ve inceliğini değişmesi şeklinde tanımlanabilir. Ses kısıklığı, soğuk algınlığı ve diğer üst solunum yolları enfeksiyonu sırasında ya da aşırı bağırmaktan kaynaklanan ses zorlamalarında ortaya çıkar.

Ses değişikliklerinin sebebi gırtlakta yerleşmiş olan ses tellerindeki sorunlardır. Ses telleri nefes alma sırasında açılır, konuşma sırasında kapanır. Ses telleri kadar ne sıkı kapanırsa ve ne kadar inceyse o kadar hızlı titreşir ve ses de o kadar ince olur.

Sigara içilmesi, ses kısıklığının bir diğer sebebidir. Ses kısıklığının daha nadir sebepleri arasında alerji, guatr, sinir sistemi hastalıkları sayılabilir. Kuru, soğuk ortamlar, yetersiz sıvı alımı ve asit içeriği yüksek veya midede asit salgısını artıran gıdalar (kahve, çay şekerli-sütlü yiyecekler, nikotin, narenciye türlü meyveler, alkol, aşırı baharat) aşırı yemek yeme ve tok yatma alışkanlıkları ses orunlarına zemin hazırlamaktadır. Bu özellikleri taşımayan durumlar genel olarak ses hastalığı ya da ses kısıklığı olarak adlandırılmaktadır.